

Vážený pan profesor
Ing. Michal Mejstřík, CSc.
předseda Národní ekonomické rady vlády
Nábřeží Edvarda Beneše 4,
118 01 Praha 1

Věc: Žádost o vyjádření se k významu domácí poptávky pro růst českého HDP

Vážený pane profesore Mejstříku,
Vážení členové NERVu,

v poslední době nás velmi znepokojuje podceňování domácí poptávky pro hospodářský růst České republiky. Vládní představitelé to podávají tak, že jediné co nás může spasit je export, a to to nejlépe export mimo Evropskou unii. Tato pozice vede k tomu, že je naprosto podceněna nejenom konstruktivní práce v Bruselu v zájmu české ekonomiky, ale ještě více domácí poptávka. V minulém roce byl přeplněn plán fiskální stabilizace na úkor většího poklesu českého HDP a zaměstnanosti, než bylo nutné. Na rozdíl od všech sousedních zemí – Polska, Slovenska, Německa i Rakouska, kterým se v roce 2011 již podařilo překonat ekonomický výkon z roku 2008, se HDP v ČR pohybuje stále pod touto úrovní. Došlo k tomu zejména pod vlivem prudkého snížení objemu investic (mezi roky 2008 a 2011 na 87,6 %) a poklesu spotřeby domácností. Ještě hlubšímu propadu zabránil rychleji rostoucí vývoz, který se v uvedeném tříletém období zvýšil o 16,3 % při růstu dovozu o 10,3 %. Mezinárodní pozice ČR v rámci zemí EU-27 se v uvedeném období výrazně zhoršila.

Nechceme otevírat tímto dopisem debatu o hospodářské politice jako takové. Na to jsou velmi různé názory a debata je komplexní. Cíl tohoto dopisu je jiný: vyčistit pole veřejné debaty od některých věcných nesmyslů. Českou debatu deformuje především mylná představa vládních činitelů o malé důležitosti domácí poptávky pro rozvoj české ekonomiky. Tento fakt lze doložit následujícími citacemi:

„ ... Absolutně ale odmítám další transfery obyvatelstvu, které je prý dá do spotřeby, čímž se zvedne naše HDP a ekonomika se uzdraví. Hloupost. I kdyby se veřejnost takto chovala, upozorňuji, že 75 procent domácí spotřeby představuje import. Každá koruna u nás spotřebovaná podporuje z 25 procent českou zaměstnanost, ale ze 75 procent zaměstnanost v cizích zemích ...” (ministr financí M. Kalousek, viz Ekonom č. 5, 2009, str. 35). Na tuto informaci navazoval Petr Nečas, tehdejší místopředseda vlády a ministr práce a sociálních věcí, který při debatě o protikrizových opatřeních ve Sněmovně dne 31. března 2009 tvrdil: „... Z každé koruny, kterou stimuluje spotřebu v této zemi, pětasedmdesát haléřů odtéká do zahraničí.”

Na politiky navazují ekonomičtí komentátoři. Například ekonomická novinářka Lenka Zlámalová uváděla v Hospodářských novinách: „... Česko je malá a otevřená země: ze tří čtvrtin nás živí vývoz a sedmdesát procent svých příjmů

utrácíme za dovozové zboží ..." (viz stať „S krizí pomůže spíš Obama než vláda,“ HN 17. 2. 2009). Podobná vyjádření o tříčtvrtěčném podílu dovozu na pultech našich obchodů nebo o převažujícím podílu vývozu na domácí výrobě se jak ve veřejných sdělovacích prostředcích, tak i v odborném tisku široce ujala a nepodařilo se je dodnes vyvrátit. Například Lenka Zlámalová tvrdila nedávno v Lidových novinách: „ ... *Hospodářství sílí jen díky vývozu. Ten tvoří u naší malé otevřené ekonomiky osmdesát procent výkonu, takže platí: vývoz dobrý, všechno dobré...*“ (Německá klasika, Lidové noviny 1. 3. 2012, s. 10).

Ve skutečnosti je vše skoro naopak. Ve spotřebě domácností představuje **přímý dovoz jednu šestinu**, počítáno z kupních cen, ze základních cen 18,9 % (údaje za rok 2009). Rozhodující část spotřeby domácností se uspokojuje z domácí výroby a služeb, které jsou však též závislé na dovozu surovin, materiálů a zařízení. K vyčíslení **plné (komplexní) dovozní náročnosti** jednotlivých výdajových složek HDP a celkového produktu je nutno znát též „nepřímý“ dovoz surovin a energie a celkový pohyb meziproductů (mezi-spotřeby) podle všech navazujících stupňů zpracování. Tabulky SIOT poskytují pro modelové zpracování koeficientů plné dovozní náročnosti jednotlivých výdajových složek HDP a celkového vývozu základní podklad.¹

Propočty komplexní dovozní náročnosti jednotlivých výdajových složek HDP za poslední roky nejsou dosud k dispozici.² Hrubým odhadem lze na základě údajů tabulek SIOT odvodit, že koeficienty komplexní dovozní náročnosti spotřeby domácností se mohou pohybovat někde kolem jedné třetiny, nejvýše však do 40 %. „Na pultech obchodů“ může být ovšem zboží pocházejícího z dovozu více, neboť služby pro domácnosti, které tvoří kolem 40 % celkových výdajů na konečnou spotřebu domácností, jsou dovozně nenáročné.

Shrnuto a podtrženo: 1 koruna distribuovaná českým domácnostem generuje 60-70 haléřů domácí poptávky a 30-40 haléřů poptávky po dovozu. Jinými slovy pokud vláda ušetří na důchodcích 10 mld. Kč, tak současně sníží poptávku po výrobcích a službách domácích firem o 6-7 mld. Kč a připraví se o daně plynoucí z této ekonomické aktivity, tedy o DPH, daň z příjmu fyzických a právnických osob, sociální a zdravotní pojištění!

Znamená výše uvedené, že je třeba stimulovat domácí poptávku deficitním financováním? Ne nutně. Znamená to však, že vláda by neměla zbytečně destruovat domácí poptávku tam, kde to není nezbytně nutné, tedy omezovat příjmy veřejným

---

¹ Metodu analýzy input-output zavedl do makroekonomie Vasilij Leontěv, emigrovavší sovětský akademik, kterému byla za rozvoj této metody a její aplikaci na důležité ekonomické problémy v roce 1973 udělena Nobelova cena.

² Vzhledem k významu této otázky pro makroekonomickou analýzu by bylo vhodné takové propočty iniciovat. Na ČSÚ k tomu již existují potřebné podklady, neboť v tabulkách SIOT jsou odděleny dodávky z dovozu od dodávek z domácí výroby podle jednotlivých odvětví mezi-spotřeby i v jednotlivých složkách užitého HDP. Tabulky odvětví na odvětví jsou přitom nově doplněny též tabulkami produkt na produkt, a to za poměrně nedávný rok 2009 (viz ČSÚ, Roční národní účty).

zaměstnancům, důchodcům a rodinám s dětmi. Měla by se tedy více zaměřit na jiné typy úspor. Výše uvedené nepochopení může také nastartovat tzv. řeckou spirálu, kdy rozpočtové škrty sniží poptávku domácností a tím i HDP, nižší HDP znamená nižší výběr daní, ten vede k dalšímu deficitu, opět se škrtá a ekonomika se propadá. Nicméně cílem tohoto dopisu není debatovat o věcných problémech hospodářské politiky, ale vyčistit prostor pro její racionální vedení. Z těchto důvodů bychom chtěli požádat o následující:

1. Vysvětlíte čelným členům vlády, že jedna vydaná veřejná koruna generuje 60-70 haléřů domácí poptávky (nikoliv 25 haléřů jak si myslí) a jaké to má důsledky pro ekonomiku.
2. Podpořte myšlenku, aby byly v České republice dopočteny koeficienty komplexní dovozní náročnosti jednotlivých výdajových složek HDP za poslední roky, abychom měli k dispozici úplně přesné údaje pro budoucí debaty o hospodářské politice.

Volení zástupci lidu, ať již poslanci anebo ministři, nemusí a nemohou vědět všechno. Je však na odborných orgánech, v tomto případě na NERVu, aby jim sdělil, jak to je a neoponechával je v omylu. Pevně doufáme, že NERV této své roli dostojí.

V dokonalé účtě

Ing. Martin Fassmann – ekonomický analytik ČMKOS;

Doc. Ing. Pavel Mertlík, CSc. – ekonom, Praha;

Ing. Jan Mládek, CSc. – stínový ministr financí ČSSD, předseda družstva FONTES RERUM;

Ing. Jaroslav Šulc, CSc. - ekonomický analytik ČMKOS;

Ing. Růžena Vintrová, DrSc. – ekonomka, Praha;

Příloha: Růžena Vintrová: Význam domácí poptávky v české ekonomice